

Sygn. akt I UK 169/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 grudnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)
SSN Bogusław Cudowski
SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o prawo do emerytury górniczej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 grudnia 2014 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 16
października 2013 r.,

**oddala skargę kasacyjną i przyznaje adw. Z. K. od Skarbu
Państwa - Sądu Apelacyjnego kwotę 120 zł (sto dwadzieścia)
powiększoną o kwotę podatku od towarów i usług tytułem
kosztów nieopłaconej pomocy prawnej wykonywanej z urzędu w
postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 30 marca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział
w S. odmówił przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury górniczej z uwagi

na brak udowodnienia wymaganego ustawą z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) 25-letniego okresu pracy górniczej wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pod ziemią. Jednocześnie organ rentowy wskazał, że ubezpieczony na dzień 22 marca 2012 r. wykazał 19 lat, 8 miesięcy i 14 dni takiej pracy.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 28 maja 2013 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu M. M. prawo do emerytury, poczynając od dnia 22 marca 2013 r. Sąd Okręgowy w oparciu o akta organu rentowego, akta osobowe ubezpieczonego z okresu zatrudnienia w KWK „K.”, zeznania świadków: M. G., M. M., J. B. i M. N. oraz zeznania ubezpieczonego, ustalił, iż wniosek o emeryturę złożył on w dniu 22 marca 2012 r.; w okresie od dnia 13 maja 1992 r. do dnia 24 kwietnia 1999 r. pracował w KHW S.A. KWK „K.-K.” Ruch II jako sygnalista pod ziemią. W rozważaniach prawnych Sąd Okręgowy powołał się na treść art. 50e ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), zgodnie z którym prawo do górniczej emerytury, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko, przysługuje pracownikom, którzy pracę górniczą wykonywali pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wynoszący co najmniej 25 lat. Sąd pierwszej instancji, w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy przyjął, że ubezpieczony przez cały okres sporny zasadniczo pracował pod ziemią, a tylko wyjątkowo na nadszybiu, w niewielkim wymiarze, bądź w weekendy, podczas wykonywania zastępstwa nieobecnego pracownika. Zdaniem Sądu, nie zmieniało to charakteru pracy ubezpieczonego, który faktycznie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace pod ziemią, na podszybiu. Uwzględniając w wymiarze pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze okres sporny w tej sprawie, Sąd przyjął, że łączny wymiar tej pracy wynosi 25 lat, a co za tym idzie, ubezpieczony spełnił kumulatywnie wszystkie przesłanki warunkujące przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia, dlatego mając na uwadze treść art. 100 ust. 1 powołanej ustawy, zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał odwołującemu prawo do emerytury,

począwszy od dnia 22 marca 2012 r., tj. od daty złożenia wniosku, orzekając na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Rozpoznając apelację organu rentowego, Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 16 października 2013 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie. W ocenie Sądu drugiej instancji Sąd Okręgowy dokonał błędnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i w sposób nieuprawniony zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze pod ziemią cały okres zatrudnienia w KHW S.A. Kopalnia Węgla Kamiennego „K.-K.” Ruch II od 13 maja 1992 r. do 24 kwietnia 1999 r., co w konsekwencji spowodowało, że nieprawidłowo ustalił spełnienie warunków pozwalających na przyznanie mu prawa do emerytury górniczej bez względu na wiek.

W niniejszej sprawie M. M. złożył w organie rentowym w dniu 22 marca 2012 r. wniosek o emeryturę, dokumentując świadectwem pracy zatrudnienie pod ziemią w KWK „S.” w C. w okresie od 15 września 1986 r. do 12 maja 1992 r. oraz zaświadczeniem pracy zatrudnienie pod ziemią w KWK „W.” w K. w okresie od 26 kwietnia 1999 r. do 22 marca 2012 r. Przedłożył również świadectwo pracy z okresu zatrudnienia w KWK „K.-K.”, wskazujące na pracę w charakterze sygnalisty pod ziemią w okresie od 13 maja 1992 r. do 24 kwietnia 1999 r. - wraz z wykazem zjazdów.

W oparciu o powyższe dokumenty organ rentowy zaliczył ubezpieczonemu do pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy zatrudnienie w KWK „S.” oraz w KWK „W.”, a także 19 miesięcy z okresu zatrudnienia w KWK „K.-K.”, tj. te miesiące, w których przez wszystkie dni robocze wykonywał on pracę na stanowisku sygnalisty podszybia. Apelujący powołał się przy tym na wymiar tych dni roboczych - 22 dni za miesiąc w odniesieniu do okresów przypadających po dniu 1 stycznia 1981 r. - zgodnie z treścią § 31 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz.U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) wydanego na podstawie delegacji zawartej w ustawie z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), który zachował aktualność

po dacie wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w oparciu o treść art. 194.

Z dołączonego wykazu ewidencji zjazdów, poczynawszy od lutego 1996 r. wynikało, że praca ubezpieczonego była zróżnicowana, polegała ona na pracy sygnalisty podszybia, sygnalisty nadszybia, przy naprawie urządzeń przyszybowych, czyszczeniu rząpia, naprawy w szybie i prac związanych z likwidacją szybu. W ocenie Sądu analiza tego dokumentu pozwala zauważyć, że nie sposób było zaliczyć do pracy w pełnym wymiarze czasu pod ziemią całego okresu pracy, poczynawszy od lutego 1996 r. do grudnia 1998 r. Sąd stwierdził, że w 1996 r. z całą pewnością nie można było zaliczyć do takiej pracy miesięcy: maja, sierpnia i grudnia. W maju ubezpieczony pracował jako sygnalista podszybia tylko w wymiarze 15 dniówek roboczych i 2 dniówki w szybiku „27”, a pozostały czas pracy jako sygnalista nadszybia. Z kolei, w sierpniu takich dniówek pod ziemią ubezpieczony wykazał 11, a w grudniu 10. W 1997 r. z okresu pracy pod ziemią stale i w pełnym wymiarze należało wyłączyć miesiące: styczeń, luty, lipiec i grudzień, w których kolejno w takim charakterze pracował w wymiarze 7 dniówek, 9 dniówek, 15 dniówek i 16 dniówek, a w 1998 r. należało wyłączyć miesiące: styczeń, luty, marzec, maj, czerwiec i wrzesień, w których kolejno w takim charakterze pracował w wymiarze 8 dniówek, 19 dniówek, 10 dniówek, 18 dniówek i 16 dniówek. Zdaniem Sądu analiza wykazu zjazdów ubezpieczonego po lutym 1996 r. pozwalała zauważyć, że faktycznie w większości miesięcy przeważała liczba dniówek pod ziemią, co niemniej, wobec braku wykazania 22 dni takiej pracy, nie pozwalało do zaliczenia jej do stażu jako pracy stale i w pełnym wymiarze pod ziemią. W tym stanie rzeczy okres zatrudnienia ubezpieczonego w górnictwie, poczynając od dnia 15 września 1986 r. do dnia 22 marca 2012 r., tj. do dnia złożenia wniosku o emeryturę, wynosił łącznie 25 lat 6 miesięcy i 6 dni. Po wyłączeniu tylko miesięcy z okresu od marca 1996 r. do 1999 r. w wymiarze 13 miesięcy, opisanych wyżej, zdaniem Sądu ubezpieczony nie wykazał 25 lat pracy pod ziemią stale i w pełnym wymiarze. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, Sąd Apelacyjny uznając apelację organu rentowego za zasadną, na mocy art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i orzekł, jak w sentencji.

Ubezpieczony zaskarżył powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną, zarzucając Sądowi Apelacyjnemu naruszenie prawa materialnego: - art. 50e ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013 r., poz. 1440), poprzez błędną wykładnię; - § 31 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. z 2011 r. Nr 237, poz. 1412) przez nieprawidłowe jego zastosowanie, polegające na niesłusznym uznaniu, że ubezpieczony nie wylegitymował się wymaganym 25 letnim okresem pracy górniczej pod ziemią wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy; - art. 2 Konstytucji RP, art. 32 ust 1 Konstytucji RP i art. 67 ust 1 Konstytucji RP poprzez to, że z powołaniem się na normatywną treść art. 50e ust. 1 dokonując błędnej wykładni tych przepisów wbrew zasadzie równości wobec prawa - ubezpieczonemu nie zaliczono do okresu pracy górniczej okresu pracy pod ziemią w KHW S.A. Kopalnia Węgla kamiennego „K. – K. „ Ruch II od lutego 1996 r. do grudnia 1998 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej biorąc pod rozwagę z urzędu jedynie nieważność postępowania (art. 398¹³ k.p.c.). Strona skarżąca nie wskazała, jako podstawy kasacyjnej, naruszenia przepisów postępowania. Wobec niezakwestionowania ustaleń stanowiących faktyczną podstawę rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku, ustalenia te należy uznać za niewadliwe. Innymi słowy Sąd Najwyższy jest związany przy rozpoznawaniu sprawy ustaleniami faktycznymi dokonanyymi przez Sąd drugiej instancji, co do braku możliwości zaliczenia pracy ubezpieczonego w pełnym wymiarze czasu pod ziemią okresów od marca 1996 r. do 1999 r. w wymiarze 13 miesięcy, opisanych wyżej, w których to okresach ubezpieczony nie przepracował 22 dni pod ziemią w miesiącu - zgodnie z treścią § 31 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń.

W niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji nie naruszył przepisu art. 50e ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 31 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (w obowiązującym stanie prawnym o tej samej treści § 31 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe). Wykładnia tych przepisów nie budzi wątpliwości. Obowiązujący poprzednio art. 48 ustawy emerytalnej (oraz jego odpowiednik w postaci art. 10 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin) jak i obecny art. 50e tej ustawy statuują własny, odrębny od art. 50a (i jego poprzednika w postaci art. 34) układ warunkujący nabycie uprawnień do emerytury górniczej, rezygnując z przesłanki wieku emerytalnego na rzecz dłuższego, bo 25-letniego stażu kwalifikowanej pracy górniczej. Przepisy te dotyczą wyłącznie tak zwanej „czystej” pracy górniczej i to jedynie tej wykonywanej pod ziemią, w dodatku w pełnym - a nie w minimum połowie - wymiarze czasu pracy. Ponadto przy spełnieniu warunku nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego. Tak jak dawny art. 48 ust. 2 i 3 ustawy emerytalnej wprowadzał własne, odrębne od regulacji art. 34 w związku z art. 38 tej ustawy, okresy zaliczane do owej kwalifikowanej pracy górniczej, tak czyni to również obecny art. 50e. Emerytura górnicza bez względu na wiek umożliwiając nabycie uprawnień emerytalnych w stosunkowo młodym wieku, (zob. uchwałę SN z dnia 18 grudnia 1985 r., III UZP 46/85, OSNAPIUS 1986 nr 7-8, poz. 116), zaostrza w porównaniu do emerytury górniczej, gdzie przesłanka jest wiek ubezpieczonego - warunki nabycia uprawnień emerytalnych. Na podstawie obowiązujących przepisów do okresów pracy górniczej nie zalicza się już okresu niezdolności do pracy z tytułu wypadku w drodze do pracy lub z pracy, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne, innych okresów niezdolności do pracy z powodu choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną oraz okresu urlopu/świadczenia górniczego. Rygoryzm tego przepisu wyraża się również w tym, że okres 25-letniego stażu kwalifikowanej pracy górniczej należy ustalać w oparciu o § 31 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad

wypłaty tych świadczeń (w obowiązującym stanie prawnym § 31 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r.). Przepis ten stanowi, że „przy obliczaniu okresów zatrudnienia dodaje się poszczególne okresy zatrudnienia obejmujące lata, miesiące i dni. Okresy niepełnych miesięcy zatrudnienia oblicza się w dniach. Sumę dni zamienia się na miesiące, przyjmując za miesiąc 30 dni kalendarzowych; sumę miesięcy zamienia się na lata, przyjmując pełne 12 miesięcy za jeden rok. Jeżeli w zaświadczeniu stwierdzającym okresy zatrudnienia podane są dniówki robocze, a nie okresy zatrudnienia, sumę dni zamienia się na miesiące, przyjmując za miesiąc 22 dni robocze, a za okresy przed dniem 1 stycznia 1998 r. - 25 dni roboczych”. Przepis ten wskazuje dwa sposoby obliczania okresów składkowych i nieskładkowych mających istotny wpływ na powstanie prawa do świadczeń oraz ich wysokość. Pierwszy z nich nakazuje przeliczenie okresów zatrudnienia na lata, miesiące i dni (zdanie pierwsze) oraz obliczenie dni z niepełnych miesięcy zatrudnienia (zdanie drugie). Tego sposobu dotyczy reguła zamiany pełnych 12 miesięcy za rok, oraz dni na miesiące – „przyjmując 30 dni kalendarzowych za miesiąc”. Przez okresy „niepełnych miesięcy zatrudnienia” należy rozumieć te miesiące, w których zatrudnienie trwało krócej niż miesiąc kalendarzowy, czyli wówczas, jeśli nie było wykonywane przez wszystkie dni konkretnego miesiąca, w szczególności, gdy rozpoczęło się po pierwszym dniu miesiąca, względnie zakończyło się przed ostatnim jego dniem.

Drugą regułą obliczania okresów zatrudnienia przewiduje zdanie ostatnie tego przepisu odnoszące się przede wszystkim do tak zwanych pracowników dniówkowych. Skoro prawodawca wskazał określony sposób obliczania okresów zatrudnienia na podstawie wykazów dniówek roboczych, to ten sposób przeliczenia dniówek roboczych należało zastosować w rozpatrywanej sprawie. Wykaz ewidencji zjazdów stanowiący dowód w niniejszej sprawie szczegółowo określał dni - kiedy ubezpieczony wykonywał pracę górniczą pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Mając na uwadze, że zgodnie art. 50e ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do górniczej emerytury, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko, przysługuje pracownikom, którzy pracę górniczą wykonywali pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wynoszący co najmniej 25 lat. - nie było

zatem żadnego logicznego ani aksjologicznego argumentu przemawiającego za odmiennym, ustalaniem tak zwanej „czystej” pracy górniczej. Innym słowy nie było racjonalnych przyczyn, aby przy zamianie na miesiące wykazanych górniczych dniówek - odmiennie niż wskazuje to § 31 powołanego rozporządzenia – przyjmować, że praca górnicza pod ziemią to okres krótszy niż 22 dniówki w miesiącu przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej na podstawie art. 50e ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Analizując wykazy zjazdów ubezpieczonego (niekwestionowany dowód w sprawie), po odliczeniu od stażu ubezpieczeniowego tylko miesięcy z okresu od marca 1996 r. do 1999 r. w wymiarze 13 miesięcy, kiedy ubezpieczony nie przepracował co najmniej 22 dniówek w miesiącu pod ziemią, podzielić należy pogląd Sądu drugiej instancji, że ubezpieczony nie wykazał 25 lat pracy pod ziemią stale i w pełnym wymiarze (art. 50e ustawy emerytalnej).

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.